

7. Про освіту: Закон України від 23 березня 1996 р. // Закони України. – Т.10. – С.168-192.

Получено 04.03.2009

УДК 69.003

О.М.ТРИДІД, д-р екон. наук, К.В.ОРЄХОВА

Харківський інститут банківської справи

Університету банківської справи НБУ

ЩОДО ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ «ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА ПІДПРИЄМСТВА»

Виконано критичний огляд сучасних підходів до визначення поняття «фінансова безпека підприємства» та виявлено найбільш комплексний з них. З'ясовано фінансові інтереси підприємства та завдання, які необхідні та достатні для їхнього досягнення.

В умовах фінансової кризи, яка характеризується великим коливанням факторів внутрішнього і зовнішнього середовища підприємства, загрозами його фінансових інтересів з боку окремих суб'єктів господарювання, високим рівнем фінансових ризиків, одним з актуальних напрямів управлінської діяльності підприємства є забезпечення його життєдіяльності. Однією з складових останньої є фінансова безпека підприємства.

Аналіз наукових робіт [1-5] дозволив встановити, що на сьогодні вчені по-різному трактують це поняття і внаслідок цього по-різному підходять до її забезпечення, оскільки в основному їх дослідження спрямовані на вдосконалення теоретичних положень та методичних підходів до антикризового управління підприємством. Втім достатньо очевидно, що останнє стає потрібним лише тоді, коли підприємство вже опинилося у стані фінансової небезпеки, – а головним, в умовах мінливості та невизначеності ринкового середовища, є недопущення цього.

Тому метою даної роботи є критичний огляд сучасних підходів до визначення поняття «фінансова безпека підприємства» та виявлення найбільш комплексного з них.

Так, К.С.Горячева [2] акцентує, що фінансова безпека підприємства полягає у наявності такого фінансового стану, котрий характеризується збалансованістю і якістю фінансових інструментів, технологій і послуг, стійкістю до загроз, здатністю фінансової системи підприємства забезпечувати реалізацію власних фінансових інтересів, місії і завдань достатніми обсягами фінансових ресурсів, а також забезпечувати ефективний і сталий розвиток цієї фінансової системи.

М.Ю.Погосова, В.С.Лебедева [5] стверджують, що фінансова без-

пека підприємства – це складова економічної безпеки підприємства, яка являє собою такий стан підприємства, що:

1) дозволяє забезпечити фінансову стійкість, платоспроможність, ліквідність та достатню фінансову незалежність підприємства у довгостроковому періоді;

2) забезпечує оптимальне залучення та ефективне використання фінансових ресурсів підприємства;

3) дозволяє ідентифікувати небезпеки та загрози стану підприємства та розробляти заходи для їх вчасного усунення;

4) дозволяє самостійно розробляти та впроваджувати фінансову стратегію;

5) має бути оцінена кількісними та якісними показниками, які мають граничні значення.

На наш погляд, І.А.Бланк [1] пропонує найбільш комплексний підхід до визначення поняття «фінансова безпека підприємства» та виділяє наступні його характеристики:

1. Фінансова безпека підприємства є основним елементом системи його економічної безпеки. В загальному складі елементів економічної безпеки фінансова компонента виступає в ролі базового значення рівня і структури фінансового потенціалу підприємства в забезпеченні мети його економічного розвитку. Дана роль фінансової компоненти визначається наступними основними положеннями:

- фінансова діяльність здійснює основну форму ресурсного забезпечення реалізації економічної стратегії підприємства;

- операції, пов'язані з фінансовою діяльністю підприємства, носять стабільний характер, тобто здійснюються постійно;

- фінансова діяльність грає велику роль в забезпеченні стабілізації економічного розвитку підприємства в цілому;

- ризики, які пов'язані з фінансовою діяльністю підприємства (фінансові ризики) за своїми негативними наслідками відносяться до категорії найбільш небезпечних.

2. Фінансова безпека є системою кількісних і якісних параметрів фінансового стану підприємства, що в комплексі відображує рівень його фінансової захищеності. В даній характеристиці поняття фінансової безпеки підприємства можна виділити наступні складові:

- фінансова безпека підприємства виражає визначений аспект його фінансового стану, що відображає той чи інший рівень його фінансової захищеності;

- фінансовий стан підприємства, що характеризує його фінансову безпеку, відображається визначеною сукупністю параметрів;

- параметри системи фінансової безпеки підприємства потребу-

ють чіткої якісної і кількісної детермінації.

3. Об'єктом забезпечення фінансової безпеки є сформована система пріоритетних збалансованих фінансових інтересів підприємства, що потребують захисту в процесі його фінансової діяльності. В процесі розгляду цієї характеристики поняття фінансової безпеки підприємства слід приділити особливу увагу на такі основні моменти:

- в системі фінансової безпеки підприємства розглядаються тільки пріоритетні фінансові інтереси, що грають найважливішу роль в забезпеченні його фінансового розвитку;

- система пріоритетних фінансових інтересів повинна охоплювати не тільки поточні, але й довгострокові їх види;

- пріоритетні фінансові інтереси підприємства в системі його фінансової безпеки повинні бути збалансовані з інтересами інших суб'єктів його фінансових відносин.

4. Основою формування фінансової безпеки підприємства є ідентифікована система реальних і потенційних загроз зовнішнього та внутрішнього характеру його фінансовим інтересам:

- в системі фінансової безпеки підприємства ідентифікуються не тільки реальні, а й потенційні загрози;

- поняття фінансової безпеки включає захист його пріоритетних інтересів від загроз не тільки зовнішнього, а й внутрішнього характеру;

- загрози фінансовим інтересам підприємства генеруються дією не всією сукупністю факторів, що впливають на здійснення його фінансової діяльності, а лише окремих факторів, які деструктивно впливають і потребують ідентифікації;

- серед усіх ідентифікованих загроз особливу увагу в системі забезпечення фінансової безпеки підприємства слід акцентувати на найбільш небезпечних випадках.

5. Система фінансової безпеки конкретного підприємства припускає диференційований рівень кількісних і якісних параметрів захищеності фінансових інтересів, адекватний його фінансовій філософії.

6. Фінансова безпека підприємства є системою, що забезпечує стабільність вадливих фінансових пропозицій розвитку підприємства, які формують захищеність його фінансових інтересів. Розглядаючи фінансову безпеку підприємства як стабільну систему, слід приділити увагу на такі основні моменти:

- стабільність системи фінансової безпеки підприємства розглядається як її динамічна характеристика;

- стабільність системи фінансової безпеки підприємства не носить абсолютний характер;

- на окремих етапах свого розвитку система фінансової безпеки підприємства може здійснюватися, виходячи на новий рівень параметрів своєї стабільності.

7. Важливою цільовою направленістю системи фінансової безпеки підприємства є створення необхідних фінансових передумов стійкого зростання підприємства в поточному і перспективному періодах.

Разом з цим, варто звернути увагу на те, що удосконалення визначення цього поняття знайшло відображення в роботі [4], з яким ми повністю згодні, та пропонуємо фінансову безпеку підприємства розглядати як кількісно та якісно детермінований рівень його фінансового стану, що забезпечує стабільну захищеність його пріоритетних збалансованих фінансових інтересів від ідентифікованих реальних і потенційних загроз зовнішнього і внутрішнього характеру, параметри якого визначаються на основі його фінансової філософії і створюють необхідні передумови фінансової підтримки його стійкого зростання в поточному і перспективному періодах.

Крім того, аналіз практики господарювання вітчизняних підприємств дозволив встановити, що їх основними фінансовими інтересами на сьогодні є:

- 1) зростання ринкової вартості підприємства;
- 2) максимізація прибутку підприємства;
- 3) забезпечення підприємства основним і оборотним капіталом;
- 4) забезпечення підприємства інвестиціями;
- 5) оптимізація відрахувань підприємства до бюджету.

Поглиблене вивчення фінансово-економічної літератури [1-5] також вказало на те, що для досягнення фінансових інтересів підприємства мають вирішити 15 фінансових завдань, перелік яких наведено в таблиці.

Наприклад, зростання ринкової вартості підприємства можливо за рахунок забезпечення зростання ринкової ціни його акцій, покращання іміджу і торгової марки.

Максимізація прибутку підприємства вимагає мінімізацію відрахувань до бюджету, оптимізацію дивідендних виплат, стимулювання праці, розвиток виробництва, своєчасне і повне повернення кредитів та зниження витрат на виробництво і реалізацію продукції (товарів, робіт, послуг).

Забезпечення основним і оборотним капіталом підприємства свідчить про ефективну його комерційну діяльність; зростання прибутку та ліквідності.

Запропонований підхід до визначення поняття «фінансова безпека підприємства» потребує ретельного розгляду реальних і потенційних

загроз зовнішнього і внутрішнього характеру фінансовим інтересам суб'єкта господарювання, що є предметом нашого подальшого дослідження.

Основні фінансові інтереси підприємства

Фінансовий інтерес	Фінансове завдання
1. Зростання ринкової вартості підприємства	1) зростання ринкової ціни акцій підприємства 2) покращання іміджу підприємства і його торгової марки
2. Максимізація прибутку підприємства	1) мінімізація відрахувань до бюджету 2) оптимізація дивідендних виплат 3) стимулювання праці 4) розвиток виробництва 5) своєчасне і повне повернення кредитів 6) зниження витрат на виробництво і реалізацію продукції (товарів, робіт, послуг)
3. Забезпечення підприємства основним і оборотним капіталом	1) ефективне ведення комерційної діяльності 2) зростання прибутку 3) зростання ліквідності
4. Забезпечення підприємства інвестиціями	1) розвиток виробництва продукції (товарів, робіт, послуг) 2) впровадження науково-технічних досягнень у господарську діяльність
5. Оптимізація відрахувань підприємства до бюджету	1) зниження відповідно до чинного законодавства обсягів сплати податків до бюджету 2) зниження обов'язкових платежів до спеціальних державних фондів

1.Бланк И.А. Управление финансовой безопасностью предприятия. – К.: Эльга, Ника-Центр, 2004. – 784 с.

2.Горячева К.С. Механізм управління фінансовою безпекою підприємства: Автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.06.01. – К.: Ін-т економіки і прогнозування НАН України, 2006. – 19 с.

3. Корпоративное управление крупным промышленным комплексом / Ю.Г.Лысенко, В.Н.Андриенко, Т.Ю.Беликова и др.; Под общ. ред. Ю.Г.Лысенко и В.Н.Андриенко. – Донецк: ООО «Юго-Восток Лтд», 2003. – 327 с.

4.Мартюшева Л.С., Петровська Т.Е., Трихліб Н.І. Фінансова безпека підприємства // Коммунальное хозяйство городов: Науч.-техн. сб. Вып.71. Сер.: Экономические науки. – К.: Техніка, 2006. – С.235-238.

5.Погосова М.Ю., Лебедева В.С. Аналіз методичного забезпечення оцінювання фінансової безпеки підприємства // Економічні науки / 3.Фінансові відносини. – www.rusnauka.com.

Отримано 11.12.2008